

BERNERT ZSOLT

AZ M0, 009-ES SZAKASZ HONFOGLALÁSKORI TEMETŐ EMBERI MARADVÁNYAINAK VIZSGÁLATA

BEVEZETÉS

A Budapestet megkerülő M0-ás autópályát déli szakaszán Soroksár közelében az út építését megelőző régészeti feltárások során egy nyolcsíros temetőt találtak. A mellékletek alapján a temető a X. század végére, XI. század elejére keltezhető. A temető teljesen feltártnak tekinthető, mert minden irányban több mint 15 méteren belül nem kapcsolódnak hozzá további sírok.

ANYAG ÉS MÓDSZER

Az emberi maradványokat Bence Zoltán ásatásvezető régész (Budapesti Történeti Múzeum) 2008-ban szállította be a Magyar Természettudományi Múzeum Embertani Tárába. A csontokat a vonatkozó előírásoknak megfelelően 2008.1.1.–2008.1.8. számokkal leltároztuk be.

A morfológiai (szkeletális) nem meghatározásánál 21 nemi dimorfizmust mutató anatómiai jelleget vettünk figyelembe.¹

A biológiai életkor becslését az os pubis facies symphyseosa felszíni változásai,² a koponyavarratok elcsontosodásának mértéke,³ a bordák szternális végének állapota⁴ és a maradó fogak kopottsága⁵ alapján végeztük.

A koponya és a vázcsontok méreteinek felvételében és az indexek számításában Martin és Saller munkáját követtük.⁶ A koponyajelzők osztály-kategorizálását Alekszejev és Debec ajánlásai alapján végeztük el.⁷ A testmagasság számításához a Bernert módszert,⁸ a taxonómiai vizsgálatokhoz Farkas Gyula munkáját használtuk.⁹ A cluster analízis vizsgálatoknál a szériákat a férfi koponyák tíz Martin méretátlaga alapján hason-

lítottuk össze (Martin 1, 8, 9, 17, 45, 48, 51, 52, 54, 55). Az összehasonlításba bevont szériák adatait az eredeti adatközlő munkákból számítottuk úgy, hogy a nagyon töredékes és a torzult egyének méreteit nem vettük figyelembe.

EREDMÉNYEK

Az antropológiai elemzés első lépése rendszertint a vizsgált széria nemi és életkori megoszlásának leírása.

Ez jelen esetben igen érdekesen alakul. Az eltemetettek mindegyike felnőtt, akik közül hat férfi, a nő száma csak kettő (1–2. táblázat). A fegyvermellékletek és az erőszakos halálra utaló jelek (perimortem traumás sérülések) hiánya – figyelembe véve a temetések rítusát és azt, hogy nőket is temettek a temetőbe – kizárja a harci cselekmény lehetőségét. A gyermek halottak hiánya – ha ennek oka nem a kisebb sírmélység miatti erózió – miatt az sem tűnik valószínűnek, hogy egy kis közösség rövid ideig használt temetője lenne, avagy egy járvány áldozatait találnánk itt. A kicsi sírszám miatt lehetőség van az eltemetettek egyenkénti értékelésére is.

1. *sír*: 2008.18.1. leltári számú, 65–74 éves nő. A koponya töredékes, az állkapocs és a váz ép. A megfigyelhető morfológiai jellegei: ívelt homlok, széles orr, az apertura piriformis anthropin formájú, mély fossa canina. Mindkét falcsonton senilis-kori depressio, az ágyékcsigolyákon enyhe kiperemesedés figyelhető meg.

A váz gracilis, számított testmagassága 165,9 cm.

2. *sír*: 2008.18.2. leltári számú, 60–64 éves férfi. A koponya, az állkapocs és a váz is töredékes és hiányos. Megfigyelhető morfológiai jellegek: a koponya felülnézetben ovális, hátulnézetben ház formájú, a homlok ívelt. A nyakszirt enyhén kúpos, a lambdatájék lapult, az orr keskeny, az apertura piriformis anthropin formájú.

A csigolyatesteken nagyfokú peremesedés és összenövés figyelhető meg. A könyök- és

¹ ÉRY-KRALOVÁNSZKY-NEMESKÉRI 1963; ÉRY 1992

² TODD 1920

³ NEMESKÉRI-HARSÁNYI-ACSÁDI 1960; MEINDL-LOVEJOY 1985

⁴ ISCAN-LOTH-WRIGHT 1984

⁵ HUSZÁR-SCHRANZ 1976

⁶ MARTIN-SALLER 1957

⁷ ALEKSZEJEV-DEBEC 1964

⁸ BERNERT 2008

⁹ FARKAS 1972

csípőizület arthrózisos. A végtagsontokon az izomtapadások helyén erőteljes reliefek alakultak ki. Számított testmagasság 170,5 cm. Elsődleges taxonómiai besorolása szerint europid, az agykoponya a szélességéhez viszonyítva hosszú és magas (3. táblázat).

3. *sír*: 2008.18.3. leltári számú, 30–34 éves férfi. A koponya, az állkapocs és a váz ép, teljes (1., 2. kép). Megfigyelt morfológiai jelek: a koponya felülnézetben ovális, hátulnézetben bomba formájú, a homlok és a nyakszirt ívelt. Az orbita kerek, az orr keskeny, az apertura piriformis anthropin formájú, a spina nasalis inferior nagy, az alveoláris prognathia kistok, torus palatinus és torus maxillaris nincs, a fossa canina sekély. Mindkét os parietalis megfigyelhető egy egyenletes felszínű mélyedés, amelyek egymást egy 10×12 centiméteres szabálytalan körre egészítik ki. Ennek középvonalában fut még az eredeti csontfelszínél is jobban kiemelkedő, szintén szabálytalan felszínű sutura sagittalis (3., 4. kép). A sérülés nehezen értelmezhető. A középvonalban húzódnak kiemelkedő sutura kizárja a véletlen sérülés lehetőségét. A seb felszíne leginkább a skalpolt fejsebekre emlékeztet, ezért nem vehető el a skalpolás lehetőségéről. Az sem zárható ki, hogy egy rendhagyó méretű és formájú jelképes trepanációról van szó, ahol a műtét után rosszul tapadt vissza a bőr, pontosabban a galea aponeurotica. Egy hasonló koponyát találtam a Vörs, Papkert B temető 395. sírjából, ez szintén honfoglaláskori. A két eset hasonló abból a szempontból, hogy mindkettő határozott peremű, nagy területű és csak a koponyacsontok külső rétegeit érinti. A bal falcsonton egy 5×5 mm-es enyhe kiemelkedés is megfigyelhető. Mind a négy alkarcsont a distalis egyharmadnál eltört és enyhe megvastagodás mellett reakciómentesen gyógyult. Számított testmagasság 171,1 cm. A koponya az elsődleges taxonómiai besorolás szerint europid. Az agykoponya a szélességéhez viszonyítva rövid és alacsony. Az arc közepesen széles.

4. *sír*: 2008.18.4. leltári számú 30–39 éves férfi. A koponya, az állkapocs és a váz ép, teljes (5., 6. kép). Megfigyelt morfológiai jelek: a koponya felülnézetben ötszögletű, hátulnézetben bomba formájú, a homlok és a nyakszirt ívelt. Az orbita szögletes, az orr keskeny, az apertura piriformis anthropin formájú, a spina nasalis inferior közepes, az alveoláris prognathia kicsi, torus palatinus és torus maxillaris nincs, a fossa canina sekély.

A homlokcsont jobb oldalán egy 8×8 milliméteres kiemelkedés figyelhető meg. Ugyancsak a homlokcsonton a bal szemüreg felett egy 30×30 mm-es területen a csont enyhén horpadt (7. kép).

A horpadás középvonalában enyhe kiemelkedés látható. A bal humerus tuberositas deltoidea területén myositis ossificans, a bal talo-calcanealis ízületben arthrózis figyelhető meg. A csigolyateseken a nagy megterhelés nagyméretű schmorl-herniákat eredményezett. Számított testmagasság 174,9 cm. A koponya az elsődleges taxonómiai besorolás szerint europid, az agykoponya a szélességéhez viszonyítva nagyon rövid és alacsony. Az arc keskeny.

5. *sír*: 2008.18.5. leltári számú, 17–19 éves férfi. A koponya, az állkapocs és a váz ép, teljes (8., 9. kép). Megfigyelt morfológiai jelek: a koponya felülnézetben ovális, hátulnézetben bomba formájú, a homlok és a nyakszirt ívelt. Az orbita kerek, az orr keskeny, az apertura piriformis anthropin formájú, a spina nasalis inferior és az alveoláris prognathia kicsi, torus palatinus és torus maxillaris nincs, a fossa canina sekély.

Számított testmagasság 171 cm. Elsődleges taxonómiai besorolás szerint europid.

6. *sír* 2008.18.6. leltári számú, 40–44 éves férfi. A koponya töredékes és hiányos, az állkapocs és a váz ép, teljes. A megfigyelhető morfológiai jelei: az orr keskeny, az apertura piriformis anthropin formájú, a spina nasalis inferior és az alveoláris prognathia kicsi, torus palatinus és torus maxillaris nincs, a fossa canina sekély, a lambdatáj lapult. Számított testmagasság 165,4 cm. Elsődleges taxonómiai besorolás szerint europid. Széles agykoponyájú.

7. *sír*: 2008.18.7. leltári számú, 40–44 éves nő. A koponya és a váz ép, teljes, az állkapocs töredékes, hiányos. Megfigyelt morfológiai jelek: a koponya felülnézetben ovális, hátulnézetben ház formájú, a homlok meredek, a nyakszirt ívelt. Az orbita kerek, az orr keskeny, az apertura piriformis anthropin formájú, a spina nasalis inferior kicsi, alveoláris prognathia, torus palatinus és torus maxillaris nincs, a fossa canina sekély. Számított testmagasság 168,2 cm. A koponya az elsődleges taxonómiai besorolás szerint europid, az agykoponya a szélességéhez viszonyítva nagyon rövid és közepesen magas. Az arc keskeny.

8. *sír*: 2008.18.8. leltári számú, 25–40 éves férfi. A koponya töredékes, hiányos, a váz és az állkapocs ép, teljes. Megfigyelt morfológiai jelek: a koponya hátulnézetben bomba formájú, a homlok meredek, a nyakszirt ívelt. Az orbita kerek, az orr keskeny, az apertura piriformis anthropin formájú, a spina nasalis inferior és az alveoláris prognathia kicsi, torus palatinus és torus maxillaris nincs, a fossa canina sekély. A bal falcsonton a középvonaltól 4 cm-re 10×10 milliméter átmérőjű, enyhe kiemelkedés (dudor) figyelhető meg.

Számított testmagasság 172,6 cm. A koponya az elsődleges taxonómiai besorolás szerint europid. Az agykoponya rövid és széles, az arc széles.

ÖSSZEHASONLÍTÓ VIZSGÁLATOK

A sírcsoport a kis mérete és a sajátos nemi és életkori megoszlása miatt sem biztos, hogy jellemzi az egykori földrajzi régió honfoglaláskori népességét. Ezt szem előtt kell tartanunk, amikor a csoport embertani párhuzamait vizsgáljuk.

A népesség analógiáit keresve 18 honfoglaláskori szériával hasonlítottuk össze a fenti széria vizsgálható férfigalottainak 10 Martin féle koponyaadatát (MARTIN 1, 8, 9, 17, 45, 48, 51, 52, 54, 55). A vizsgálatba csak azokat a többsíros temetőket vontuk be, ahol a nőket és a férfiakat egyaránt eltemettek. Ezeknél a szériáknál a méretátlagok számításához az ép vagy csaknem ép férfigalottak adatait használtuk fel. A fenti két kritériumot azért találtuk fontosnak, mert így a honfoglaláskori népesség földrajzi eloszlás mintázatát nem zavarják a „magányos” sírok és a torzult-vetemedett koponyák bizonytalan adatai. A magányosan eltemetett férfiak ti. nem tekinthetők bizonyosan a sírjaik környezetében élt népesség tagjainak. A töredékes koponyáknál pedig nem mindig lehet biztosan kizárni a post mortem deformálódást. Az ilyen koponyák adatainak bevonása a kis elemszámú minták méretátlagait jelentősen megváltoztatják.

Az antropológiában előírt 95%-os szignifikancia szint mellett nincs fellelhető párhuzama a M0-009-es szériának. A leginkább hasonlóknak az Üllő-Ilona út mutatkozott, amely földrajzi szempontból is a legközelebb található (5. táblázat). Az 5. táblázat Penrose távolság adatait tanulmányozva azt láthatjuk, hogy a Dunántúl és az Északi-középhegység honfoglaláskori szériái többnyire közelebb állnak a M0-009-es szériához, mint az alföldi honfoglaláskori férfiszériák adatai.

ÖSSZEFOGLALÁS

A vizsgált sírcsoport érdekessége a gyermekhalottak hiánya és a két nem nagyon egyenletes eloszlása. A csontmaradványokon több, de nem halált okozó patológiai elváltozást figyeltünk meg. Ezek közül csak a 3. sírba temetett férfi koponyasérülését érdemes külön megemlíteni, amely leginkább egy olyan nagyterületű sebre (skalpolásra, jelképes trepanációra) emlékeztet, amelyet gyógyulásakor csak részlegesen fedett bőr. Primer taxonómiai szempontból a népesség europid. A koponyaforma alapján a 2. számmal jelölt – amely hosszú keskeny agykoponyájú – kivételével a rövid és széles agykoponya a jellemző. A széria számított termet értéke a történeti korokban tapasztalt testmagasságnál némiképp magasabb, többnyire nagyközepes.

IRODALOMJEGYZÉK

- ALEKSZEJEV-DEBEC 1964 • ALEKSZEJEV, V.P. – DEBEC, G.F.: *Kraniometria. Metodika anthropologicseszkih isszledovanij*. Izd. Nauka, Moszkva, 1964.
- BERNERT 2008 • BERNERT Zsolt: Data for the calculation of body height on the basis of extremities of individuals living in different historical periods in the Carpathian Basin. *Annales historico-naturales Musei nationalis hungarici* 100. (2008), p. 385–397.
- ÉRY 1992 • ÉRY Kinga: *Útmutató a csontvázleletek feldolgozásához (Posztgraduális szakképzés jegyzete)*. ELTE Embertani Tanszék, Budapest, 1992.
- ÉRY-KRALOVÁNSZKY-NEMESKÉRI 1963 • ÉRY Kinga – KRALOVÁNSZKY Alán – NEMESKÉRI János: Történeti népességek rekonstrukciójának reprezentációja. *Anthrop Közl* 7. (1963), p. 41–90.
- FARKAS 1972 • FARKAS Gyula: *Antropológiai praktikum I.* – JATE Embertani Tanszék, Szeged, 1972
- HUSZÁR-SCHRANZ 1976 • HUSZÁR György – SCHRANZ Dénes: A fogszuvasodás elterjedése a Dunántúlon, az újkőkortól az újkorig. *Fogorvosi Szle* 45. (1976) p. 3–38.
- ISCAN-LOTH-WRIGHT 1984 • ISCAN, M. Y. – LOTH, S. – WRIGHT, R.: Age estimation from the rib by phase analysis: White Males. *J. Forensic Sciences* 29, (1984), p. 1094–1104.
- MARTIN-SALLER 1957 • MARTIN, RUDOLF – SALLER, K.: *Lehrbuch der Anthropologie I.* Gustav Fischer Verlag, Stuttgart, 1957.
- MEINDL-LOVEJOY 1985 • MEINDL, R. S. – LOVEJOY, C. O.: Ectocranial Suture Closure: A Revised Method for the Determination of Skeletal Age at Death Based on the Lateral-anterior Sutures. *American Journal of Physical Anthropology* 68, (1985), p. 57–66.
- NEMESKÉRI-HARSÁNYI-ACSÁDI 1960 • NEMESKÉRI János – HARSÁNYI László – ACSÁDI György: Methoden zur Diagnose des Lebensalters von Skelettfunden. *Anthropologischer Anzeiger* 24. (1960), p. 103–115.
- TODD 1920 • TODD, T. W.: Age Changes in the Pubis Bone: I, The Male White Pubis. – *American Journal of Physical Anthropology* 3. (1920), p. 285–334.

EXAMINATION OF HUMAN REMAINS AT THE CONQUEST PERIOD CEMETERY AT SECTION 009 OF RING ROAD M0

A cemetery of eight graves was found near Soroksár during the preventive excavation preceding the construction of the southern section of ring road M0 around Budapest. Based on the grave-goods, the burial ground can be dated to the 10th century. The cemetery is fully explored as no further graves are connected to it in any direction within 15 meters.

Archaeologist Zoltán Bencze (Budapest History Museum) had the human remains moved to the Anthropology Collection of the Hungarian Natural History Museum in 2008. The bones were registered according to the relevant regulations as Nos. 2008.1.1 to 2008.1.8.

The small cemetery is quite mysterious as all of the buried persons are adults, including only two women with the six men. The lack of weapon grave

goods and signs of death by violence (perimortem traumatic injuries) – considering the rite of the burials and the fact that women were also buried in the cemetery – excludes the possibility of military action. The lack of infant remains – if not due to erosion because of shallower grave-depth – makes it improbable that the cemetery we discovered had been that of a small community which used for a short period, or victims of an epidemic. According to the preliminary taxonomic classification the population is Europid. The skull is short and wide, the face is also wide. As regards skull dimensions no parallel contemporary population has been identified within the standard significance benchmarks. The closest similarity within the contemporary geographical region could be the site at Úlló-Ilona Street.

1. táblázat: Egyéni nemi adatok

LELTÁRI SZÁM	Sír-SZÁM	NEM	A VIZSGÁLT NEMI JELLEGEK MÉRTÉKE																						
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	20	21	22	23		
2008.18.1	1	Nő	-2	-1	-2	-2	-1	-1	0	-1	-1	-1	0	-1	1	-1			-1	0	-2	-1	-1		
2008.18.2.	2	Férfi	1	1	1	2	1	1	1	1	-1		2						0			1	2		
2008.18.3.	3	Férfi	1	1	2	1	1	-2	1	2	1	1	0	1	1	2	1	1	0	1	2	1	-1		
2008.18.4.	4	Férfi	1	1	1	2	1	1	2	1	0	2	0	1	1	2	1	1	1	2	2	2	2		
2008.18.6.	6	Férfi	0		-2		1			1	0	2	1	1	1	0	0	-1	1		2	0	1		
2008.18.7.	7	Nő	-1	-2	-2	-2	-2	-1	-1	-2	-1	-1	-1		1	1	-2	0	-1	1	-2	-2	-1		
2008.18.8.	8	Férfi	0	1	1	1	-1	0	1	1	0	1	0	-1	1	0	1	2	1	0	1	1	2		

2. táblázat: Nemi és életkori megoszlás

KORCSPORT \ NEM	FÉRFI	NŐ	EGYÜTT
Juvenisz	1	0	1
Adultusz	3	0	3
Maturusz	1	1	2
Senilisz	1	1	2
Együtt	6	2	0

3. táblázat: A koponyák méretei és a koponyajelzők

SÍRSZÁM	2	3	4	6	8	1	7
MARTIN SZÁMOK	♂	♂	♂	♂	♂	♀	♀
1	184	183	181	-	-	-	159
5	-	109	104	-	-	-	90
8	137	148	152	-	-	-	135
9	93	98	96	-	95	91	95
10	118	122	121	-	120	-	121
11	118	122	128	-	-	-	121
12	105	110	116	-	-	-	110
17	-	137	142	-	-	-	128
20	115	110	117	-	-	-	106
23	520	523	525	-	-	-	470
38	1417	1447	1534	-	-	-	1150
40	-	105	99	-	-	-	81
43	102	111	108	-	106	105	98
45	-	138	125	-	-	-	122
46	-	103	96	-	-	-	-
47	-	120	119	-	-	-	114
48	-	74	73	-	-	-	68
51	-	40	40	-	-	-	38
52	-	32	33	-	-	-	33
54	-	28	27	-	-	-	20
55	-	53	54	-	-	-	51
62	-	48	49	-	-	-	37
63	-	47	49	-	-	-	32
65	-	127	116	123	112	118	-
66	-	106	101	95	97	89	-
69	-	33	-	33	36	28	-
70	-	70	65	61	62	57	-
71	30	33	31	29	31	30	-
8:1	74.46	80.87	83.98	-	-	-	84.91
17:1	-	74.86	78.45	-	-	-	80.50
17:8	-	92.57	93.42	-	-	-	94.81
20:1	62.50	60.11	64.64	-	-	-	66.67

AZ M0, 009-ES SZAKASZ HONFOGLALÁSKORI TEMETŐ EMBERI MARADVÁNYAINAK VIZSGÁLATA

SÍRSZÁM	2	3	4	6	8	1	7
MARTIN SZÁMOK	♂	♂	♂	♂	♂	♀	♀
20:8	83.94	74.32	76.97	-	-	-	78.52
9:8	67.88	66.22	63.16	-	-	-	70.37
47:45	-	86.96	95.20	-	-	-	93.44
48:45	-	53.62	58.40	-	-	-	55.74
52:51	-	80.00	82.50	-	-	-	86.84
54:55	-	52.83	50.00	-	-	-	39.22
63:62	-	97.92	100.00	-	-	-	86.49

4. táblázat: A vázcsontok méretei

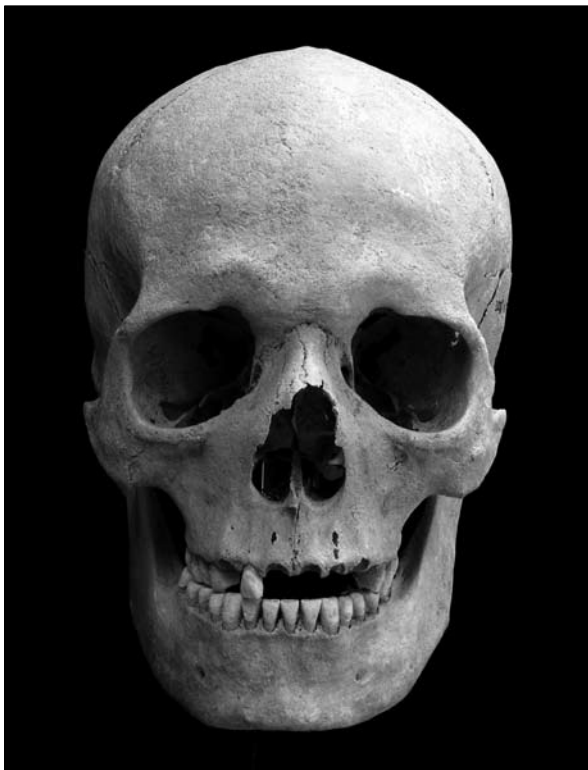
SÍRSZÁM	CLAVICULA		HUMERUS		ULNA		RADIUS	
	BAL	JOBB	BAL	JOBB	BAL	JOBB	BAL	JOBB
Férfiak								
2	-	-	-	-	-	-	250	-
3	146	148	328	325	-	-	-	-
4	-	152	350	354	281	285	260	263
6	141	140	319	317	255	-	234	234
8	-	-	343	339	278	278	256	256
Nők								
1	136	-	-	-	-	-	-	223
7	129	-	307	314	-	-	-	-
	femur		tibia		fibula		calcaneus	
	Bal	Jobb	Bal	Jobb	Bal	Jobb	Bal	Jobb
Férfiak								
2	-	-	-	-	-	-	-	-
3	454	453	380	378	-	370	83	81
4	485	486	384	380	381	374	-	89
6	425	428	354	350	-	-	80	79
8	464	460	384	385	375	372	81	81
Nők								
1	419	418	-	-	-	-	-	-
7	418	416	367	365	354	-	-	76

5. táblázat: Az összehasonlításba bevont férfiszériák fontosabb Martin-féle paramétereit és Penrose távolságuk a M0, 009 lelőhely népességétől

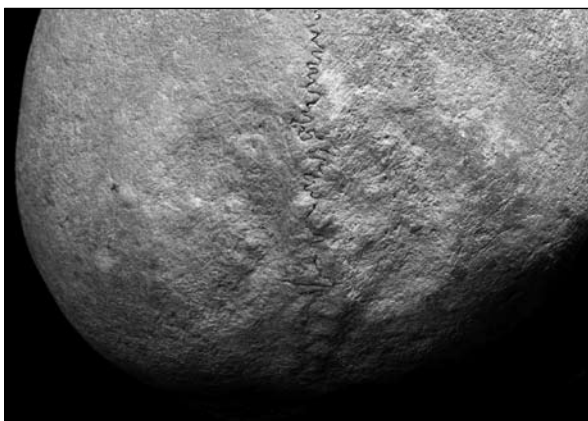
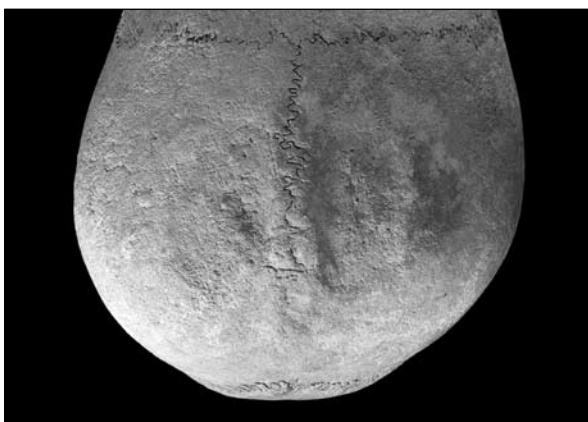
M 1	M 8	M 9	M 17	M 45	M 48	M 51	M 52	M 54	M 55	SZÉRIÁK	PENROSE TÁVOLSÁG
182,7	145,7	95,5	139,5	131,5	73,5	40,0	32,5	27,5	53,5	M0- 009	0,00
183,9	148,4	98,4	139,1	139,9	73,4	42,7	32,7	27,3	54,4	Üllő-Ilona út	0,54
186,3	142,7	96,9	137,1	134,8	69,8	40,8	32,8	25,3	51,4	Vörs-Majori dűlő	0,76
182,7	144,7	97,7	134,3	133,0	70,7	38,7	33,3	25,0	53,0	Homokmégy-Halom	0,82
179,3	142,4	96,8	137,0	132,5	67,3	40,8	30,8	25,5	49,4	Sárbogárd-Tringer tanya	0,97
181,7	144,2	99,2	135,5	134,0	70,5	41,2	32,7	25,0	51,5	Szered	0,97
176,0	137,5	95,8	132,0	132,3	68,0	38,5	30,8	25,3	48,8	Aldebrő-Mocsáros	1,04
179,0	143,0	95,7	135,0	134,0	67,0	41,7	32,3	25,7	49,3	Tengelic	1,10
185,7	149,3	99,7	138,3	140,8	77,0	41,5	35,3	26,2	55,7	Szentes-Borbástanya	1,15
175,0	135,6	94,5	130,1	130,0	66,9	39,3	32,0	25,0	49,8	Vörs-Papkert B, honfogl.	1,16
185,0	139,0	96,0	138,0	134,0	75,0	40,0	36,0	26,0	54,0	Orosház-Görbicstanya	1,28
182,6	138,4	95,4	133,6	128,4	64,8	40,8	31,4	25,2	48,6	Eger-Szépasszony völgy	1,34
183,0	137,8	94,5	132,0	131,8	68,0	37,8	32,0	23,8	49,5	Szarvas-Ószőlő	1,35
178,5	150,0	98,5	136,5	142,3	68,7	42,0	34,5	26,2	54,7	Karos I-II-III	1,62

BERNERT ZSOLT

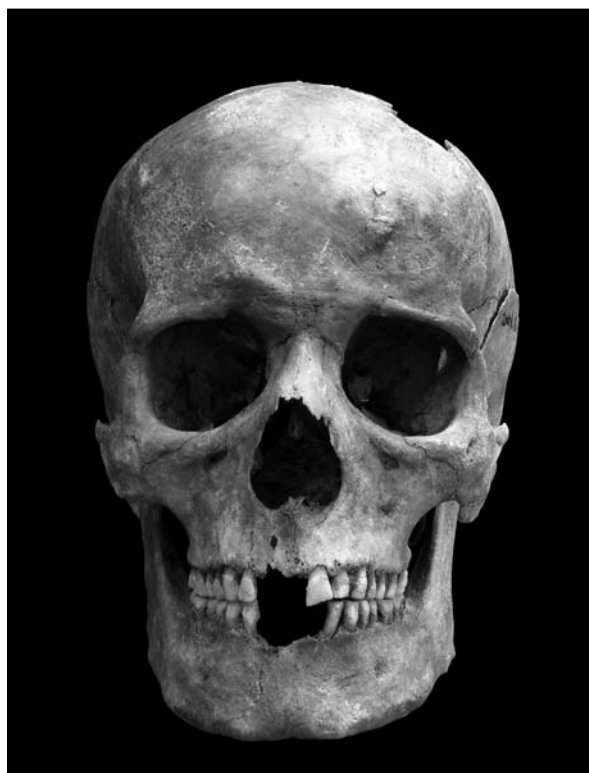
M 1	M 8	M 9	M 17	M 45	M 48	M 51	M 52	M 54	M 55	SZÉRIÁK	PENROSE TÁVOLSÁG
186,3	143,4	98,8	135,3	135,3	69,2	43,8	33,0	25,2	51,4	Kál-Legelő	1,67
178,5	145,5	102,0	131,5	137,0	73,5	40,0	34,5	28,5	56,0	Orosháza-Dózsa TSz	1,68
180,7	148,4	98,1	135,1	134,7	65,1	42,2	33,3	23,7	51,3	Tiszanána	2,27
191,3	145,3	99,7	136,0	138,0	69,0	40,0	28,3	24,3	52,3	Szabadkígyós-Pálliget	2,96
188,5	151,0	102,5	138,5	143,5	66,0	43,0	31,0	24,5	53,0	Tiszavasvári-Aranykert	3,25

1.-2. kép. A 3. sírba temetett férfi koponyája szemből és oldalról.

3.-4. kép. A 3. sírba temetett férfi koponyáján látható nagyméretű sérülés

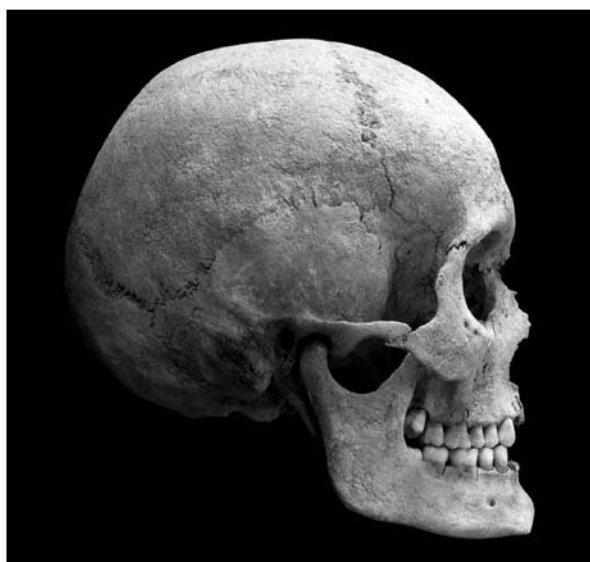
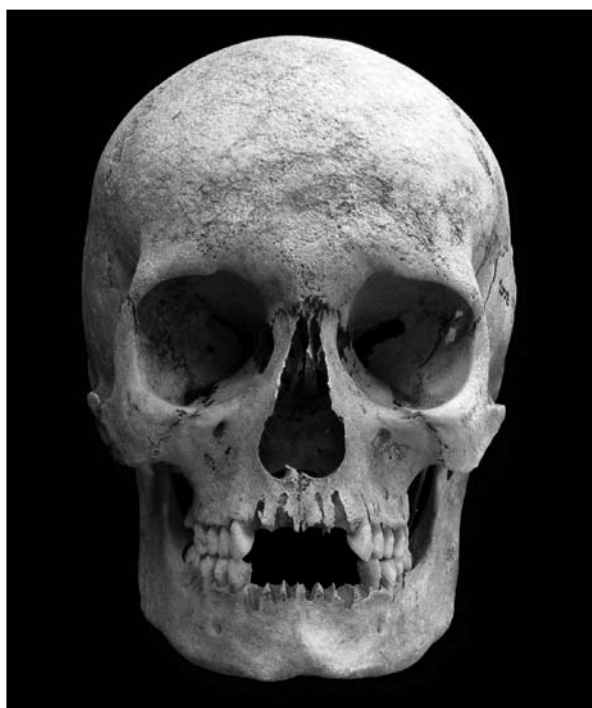
5. kép. A 4. sírba eltemetett férfi koponyája szemből.

6. kép. A 4. sírba eltemetett férfi koponyája oldalról.

7. kép. A 4. sírba temetett férfi homlokán megfigyelhető sérülés

8.-9. kép. Az 5. sírba temetett férfi koponyája szemből és oldalról.